

LOKALNI EKONOMSKI RAZVOJ

Prof. dr. sc. Vladimir Čavrak

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

vcavrak@efzg.hr

- Što je lokalni ekonomski razvoj (LER)?
- Zašto LER u vrijeme globalizacije
- Za koga je LER i tko sudjeluje?
- Kako se organizira – strateško planiranje?
- Razumijevanje lokalne ekonomije!
- Strategije LER-a!
- Malo poduzetništvo i LER?

LOKALNI EKONOMSKI RAZVOJ (LER)

3

- **Nova znanstvena disciplina**
- ranije – **regionalni razvoj** - iniciran s nacionalne razine (top bottom)
- **Različita iskustva i praksa:**
 - EU- regionalni razvoj i kohezijska politika
 - (lokalno-centralno)
 - SAD -lokalno uz uvažavanje i uz pomoć centralnog)

Što je LER?

4

- **Sveobuhvatan razvoj neke lokalne zajednice uz sudjelovanje i napor same lokalne zajednice (Blakely, Bradshaw, 2002.)**
- Proces putem kojeg akteri u okviru lokalnih zajednica rade zajedno s partnerima iz javnosti, poslovnog i nevladinog sektora sa ciljem stvaranja boljih uvjeta za ekonomski rast i stvaranje radnih mjesta te poboljšanje kvalitete života za sve (WB, 2001.)
- Može biti i dio nacionalne politike ali ne nužno – lokalne zajednice mogu slijediti neku svoju ideju (bootom up – pristup odozdo ili *susret pristupa odozdo i odozgo*)

Sedam metafora – što je LER?

5

1. Rješavanje problema
2. Kreiranje poduzetništva
3. Poticanje (kreiranje) rasta
4. Čuvanje prirode i prostora
5. Oslobađanje ljudskih potencijala
6. Primjena vodstva
7. Traženje socijalne pravde

LER – nova teorija i praksa razvoja

6

- **PROCES** - ovisi o sposobnosti povećanja:
 - **ZNANJA + KOOPERACIJE** (suradnje) među akterima:
 - Privatni
 - Javni
 - civilni
 - **“Sine qua non” LER-a** – rješavanje **paradoksa** istovremeno imamo: **KONKURENCIJU i SURADNJU**

Upozorenja u svezi LER-a!

7

- **Ne može riješiti sve** probleme i u svim sredinama!
- **SNAGA EKONOMSKIH PROMJENA** – nadilazi nacionalne, regionalne, lokalne ili bilo koje administrativne granice (“nitko nije otok”)
- Pogled “odozgo” i “odozdo” (makro-mikro) i implikacije

Glavne teze

8

- Globalizacija mijenja kontekst implementacije tradicionalnih razvojnih strategija
- Tradicionalne razvojne politike u novom kontekstu su neučinkovite
- Novi potencijali strategija lokalnog ekonomskog razvoja (LER)

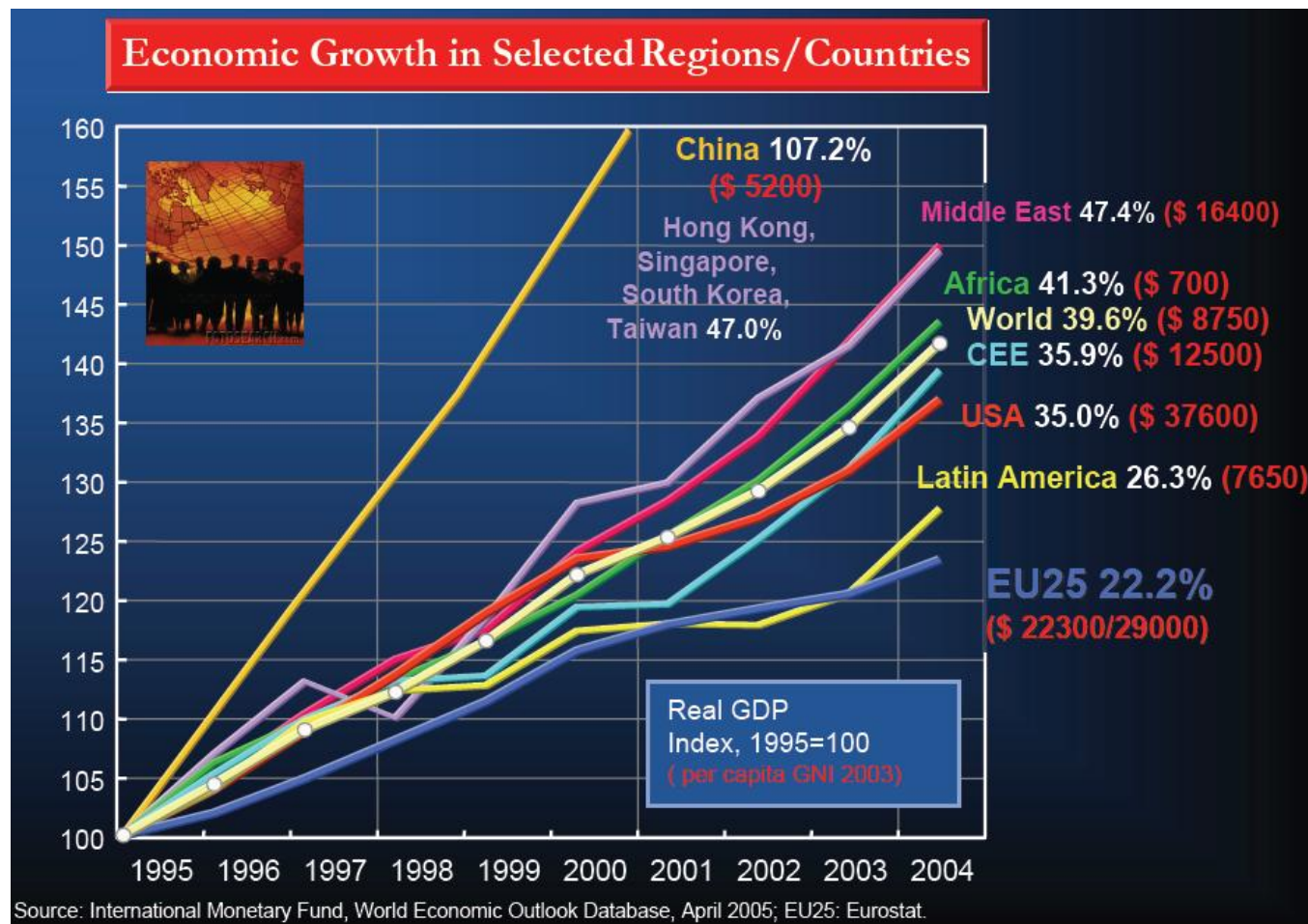
Problemi i procesi koji mijenjaju svijet

9

1. Globalizacija
2. Preoblikovanje teritorijalne strukture
3. Neučinkovitost tradicionalnih razvojnih strategija
4. LER kao vitalna i održiva strategija

Činjenice razvoja i divergencije

10

Lokalni ekonomski razvoj

Ustrajni problemi regionalnog razvoja

11

- Spor rast dohotka u razvijenim zemljama (i regijama)
- Dohodovna stratifikacija
- Povećanje regionalne divergencije i geografska polarizacija razvoja
- Rast migracija – iseljavanje mladih i obrazovanih
- Problem nezaposlenih (i “isključenih”)
- “Seljenje” radnih mjesta i nestanak stare proizvodnje
- Oportunitetni troškovi nerazvijenosti regija – pad lokalne i nacionalne konkurentnosti

1. Globalizacija

12

Neki aspekti:

- Porast obima i strukture **trgovine**
- Trend ka većoj **urbanizaciji**
- Rastuća **decentralizacija** država
- Porast **nejednakosti**

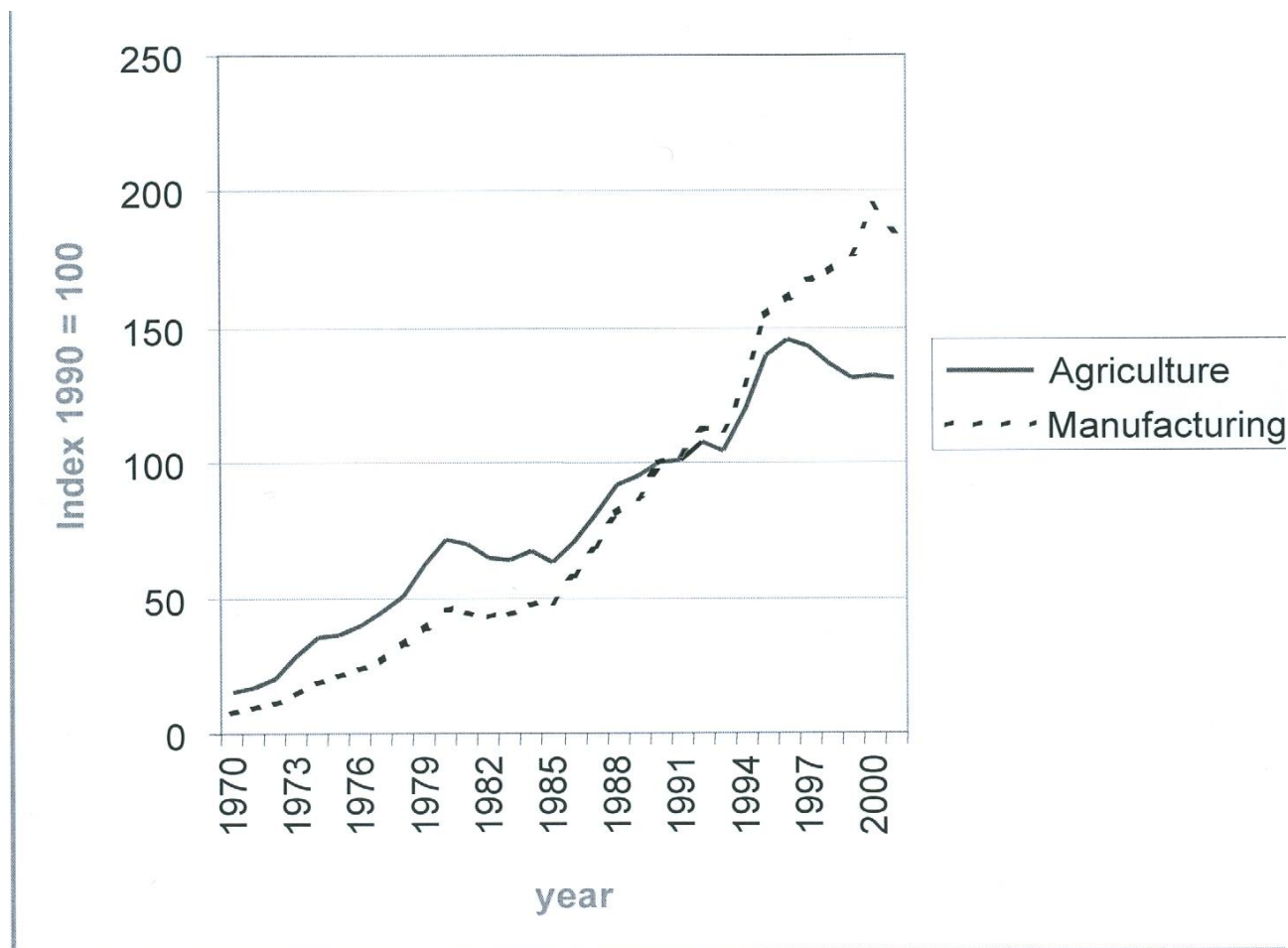
Trgovina i struktura trgovine

13

- Svjetska trgovina se udvostručila od 1970
- Taj trend obuhvaća sve zemlje (razvijene i nerazvijene)
 - ▣ Zemlje u razvoju oko 30% ukupne svjetske trgovine
 - ▣ Izvoz roba i usluga u najvećim zemljama u razvoju veći od 20%
- Sektorski pomak trgovine iz poljoprivrede prema industriji i uslugama

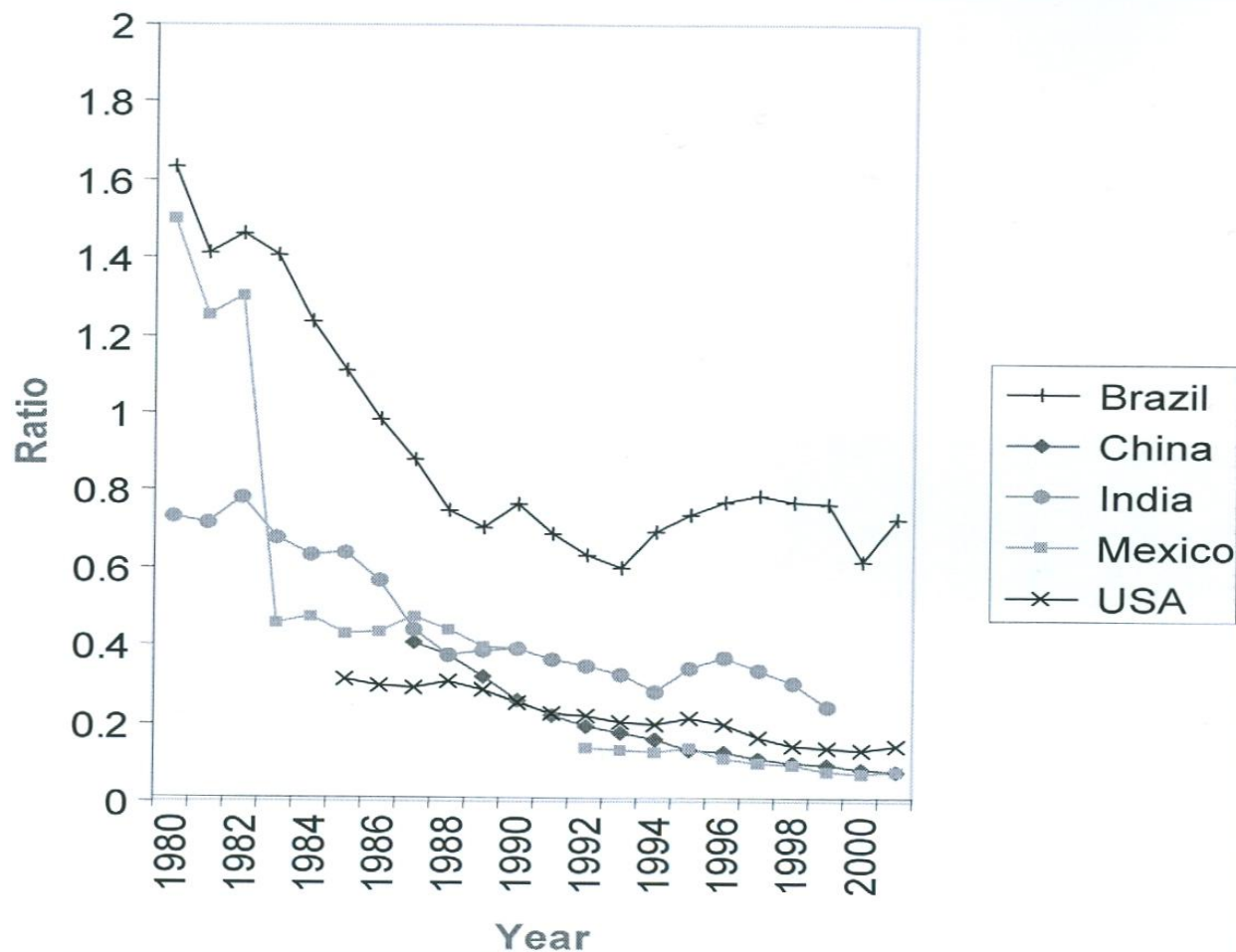
Porast trgovine

14

Sektorski pomak od poljoprivrede prema industriji

15

Lokalni ekonomski razvoj

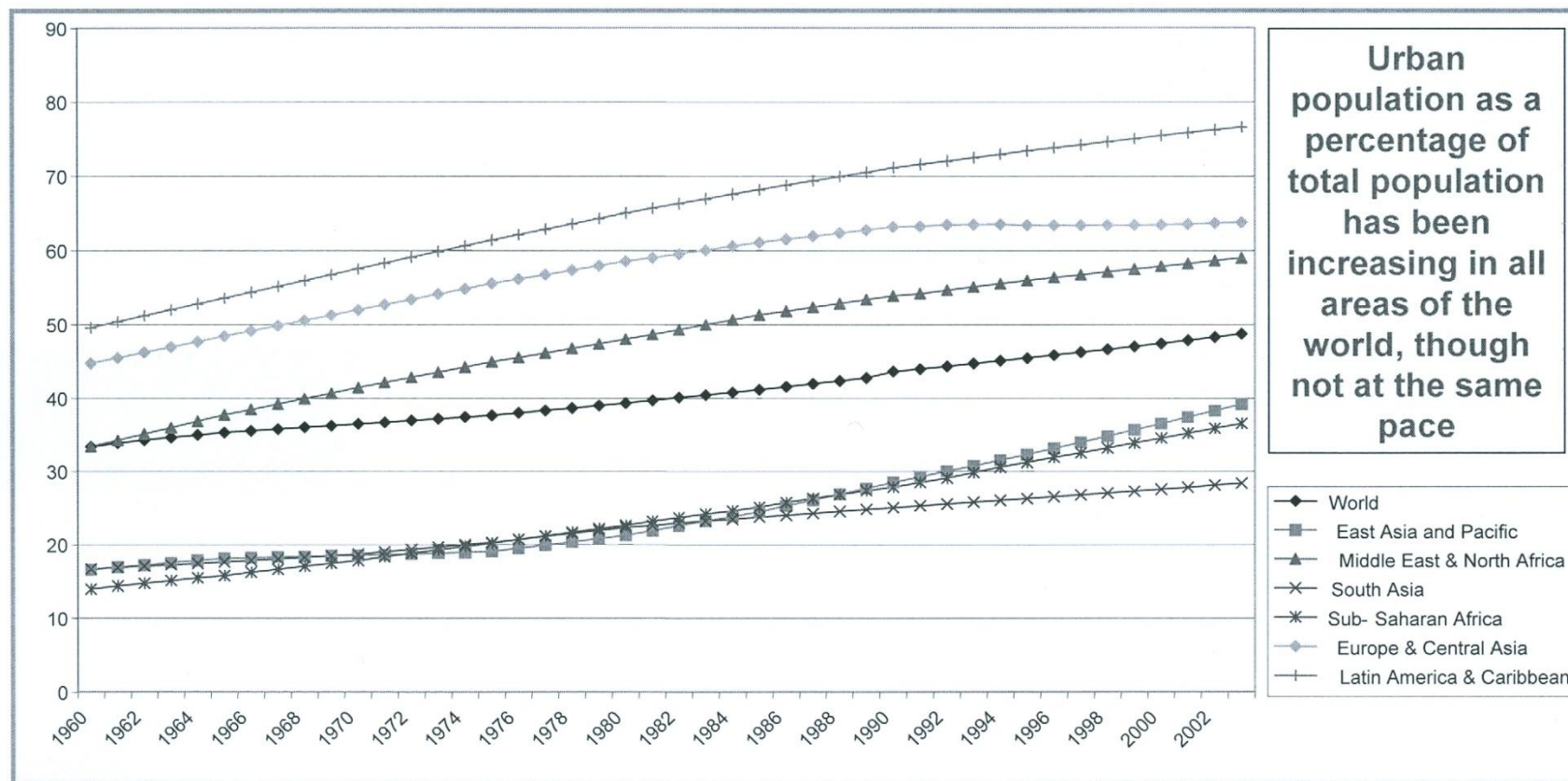
Urbanizacija

16

- Masovni rast urbane populacije (21. st. Prvo “stoljeće gradova”)
- Porast koncentracije urbane populacije u:
 - ▣ Primarni gradovi, metropolske regije
 - ▣ Nešto manji rast srednjih gradova
- Urbanizacija je generalno povezana s ekonomskim prosperitetom
- Porast urbanog siromaštva

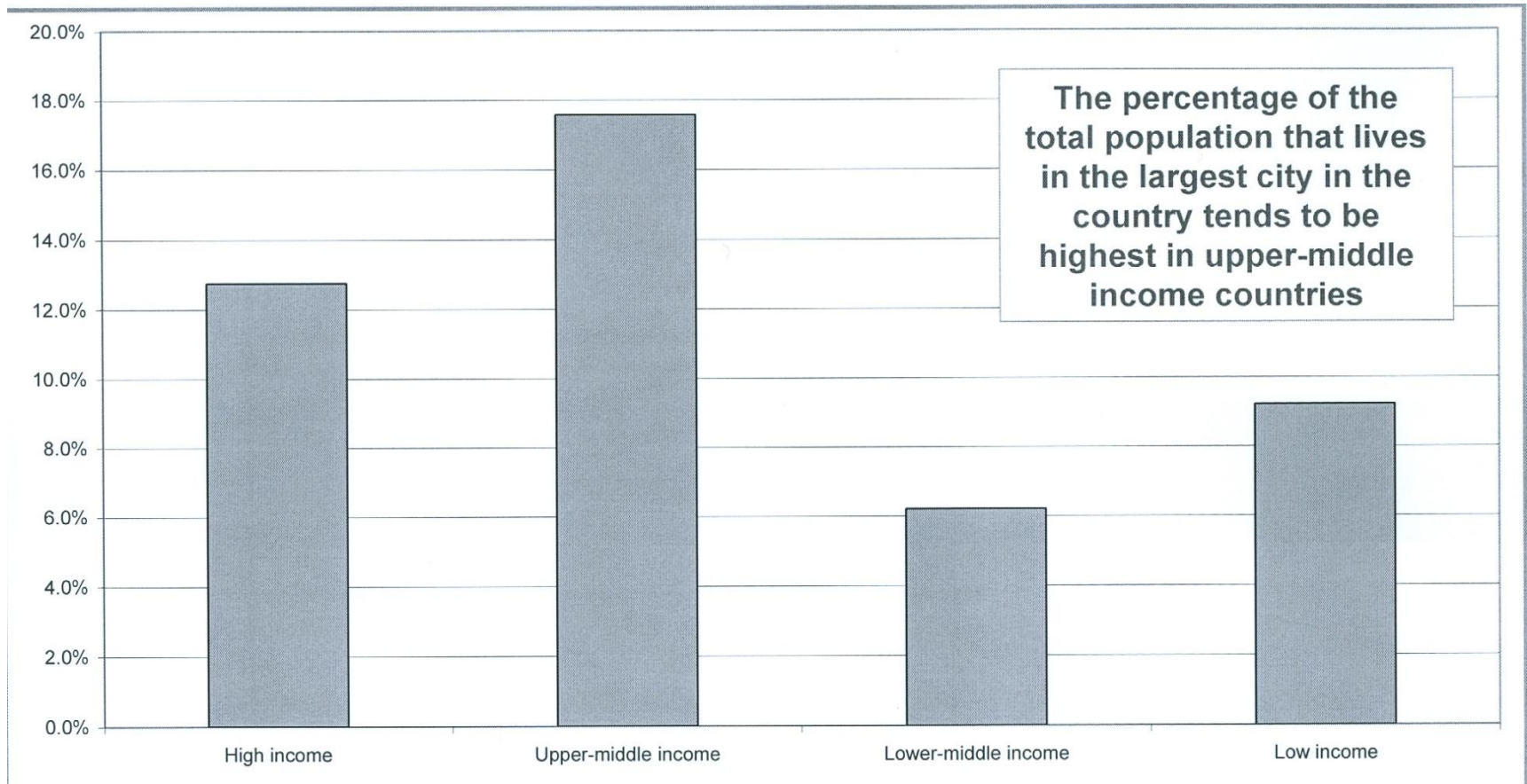
Trendovi urbanizacije u različitim regijama

17

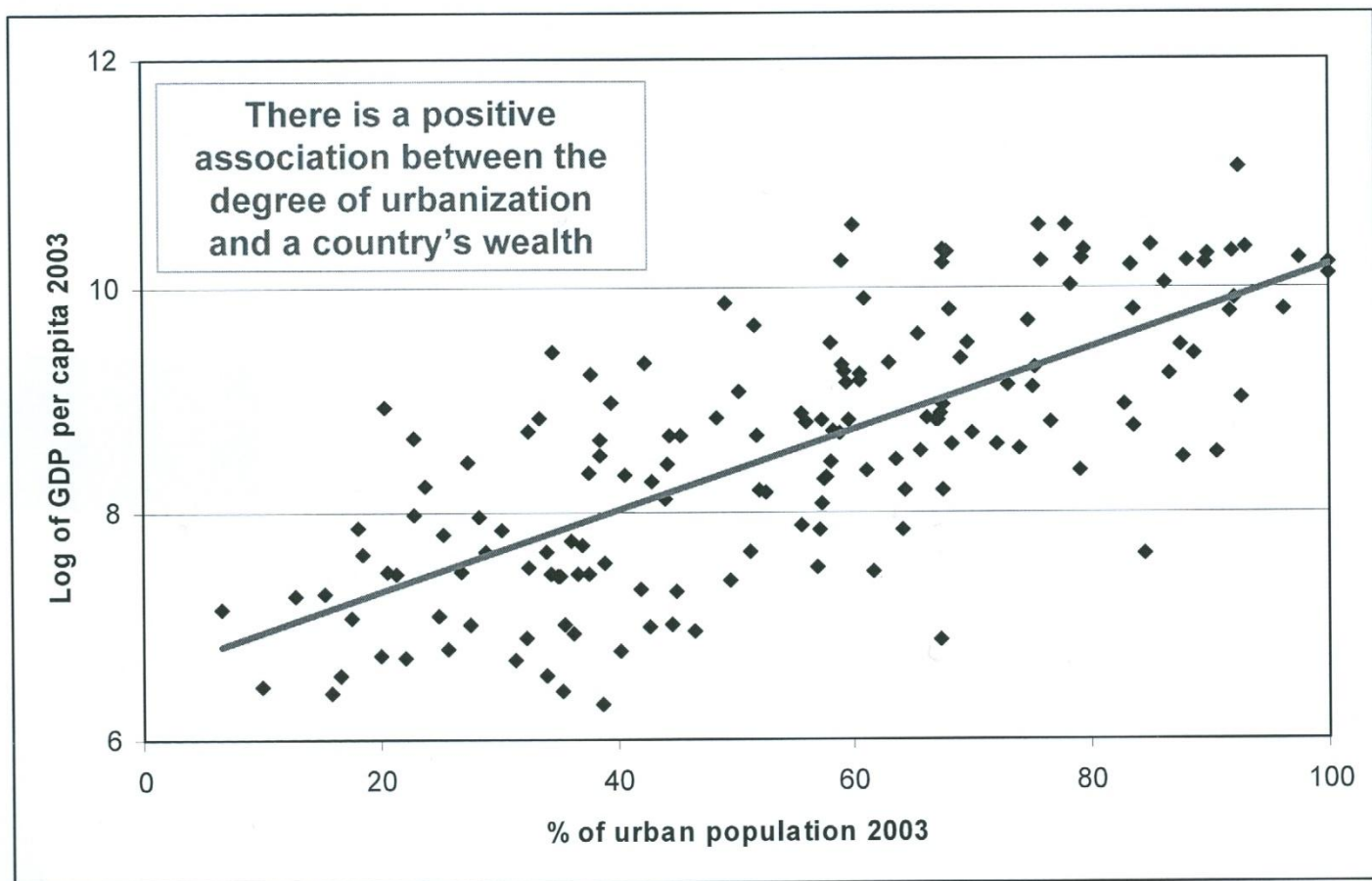
Primarni gradovi, metropole

18

Urbanizacija i ekonomski prosperitet

19

Decentralizacija

20

- Sve značajnija uloga regionalnih i lokalnih vlasti u razvojnim strategijama zadnjih desetljeća
- Taj proces je prisutan u cijelom svijetu
- Povezan s većom ulogom internacionalnih organizacija i donorskim programima razvoja nerazvijenih

Rast nejednakosti

21

- Dohodovne nejednakosti (socijalna stratifikacija)
 - ▣ posebno u zemljama niskog i srednjeg dohotka
 - ▣ U urbanim sredinama
- Teritorijalne nejednakosti
 - ▣ Općenito su veće u zemljama niskog i srednjeg dohotka
 - ▣ Evolucija ruralne u urbanu stopu siromaštva

Porast regionalnih dispariteta (1980-2000)

22

□ Zemlje u razvoju

□ Indija	25,3%
□ Mexico	12,1%

□ Razvijene zemlje

□ USA	8,8%
□ Germany	1,1%
□ Italy	4,5%
□ Spain	7,3%
□ France	8,4%

Regionalni i unutar-regionalni dispariteti u RH (2004)

Ime županije	Min. stopa nezaposlenosti	Max. stopa nezaposlenosti	Raspon
Zagrebačka	2,3%	28,7%	12,5
Međimurska	5,7%	34,9%	6,1
Istarska	2,1%	11,5%	5,5
Ličko-senjska	9,5%	50,2%	5,3
Zadarska	7,2%	36,8%	5,1
Karlovačka	11,7%	59,5%	5,1
Sisačko-moslavačka	12,6%	61,8%	4,9
Splitsko-dalmatinska	7,5%	35,5%	4,7
Šibensko-kninska	13,7%	53,8%	3,9
Osječko-baranjska	14,1%	51,6%	3,7
Krapinsko-zagorska	5,9%	18,4%	3,1

2. Preoblikovanje teritorijalne strukture

24

- Nacionalne države se teško nose sa promjenama
- Globalizacijski utjecaji su različiti na subnacionalni prostor
 - ▣ Primarni gradovi, metropole
 - ▣ Regije srednjih gradova
 - ▣ Ruralna područja
- Oslabljena sposobnost nacionalne države da upravlja nacionalnom ekonomijom i osigura odgovarajuće razvojne strategije

Novi pobjednici i gubitnici!

25

Pobjednici

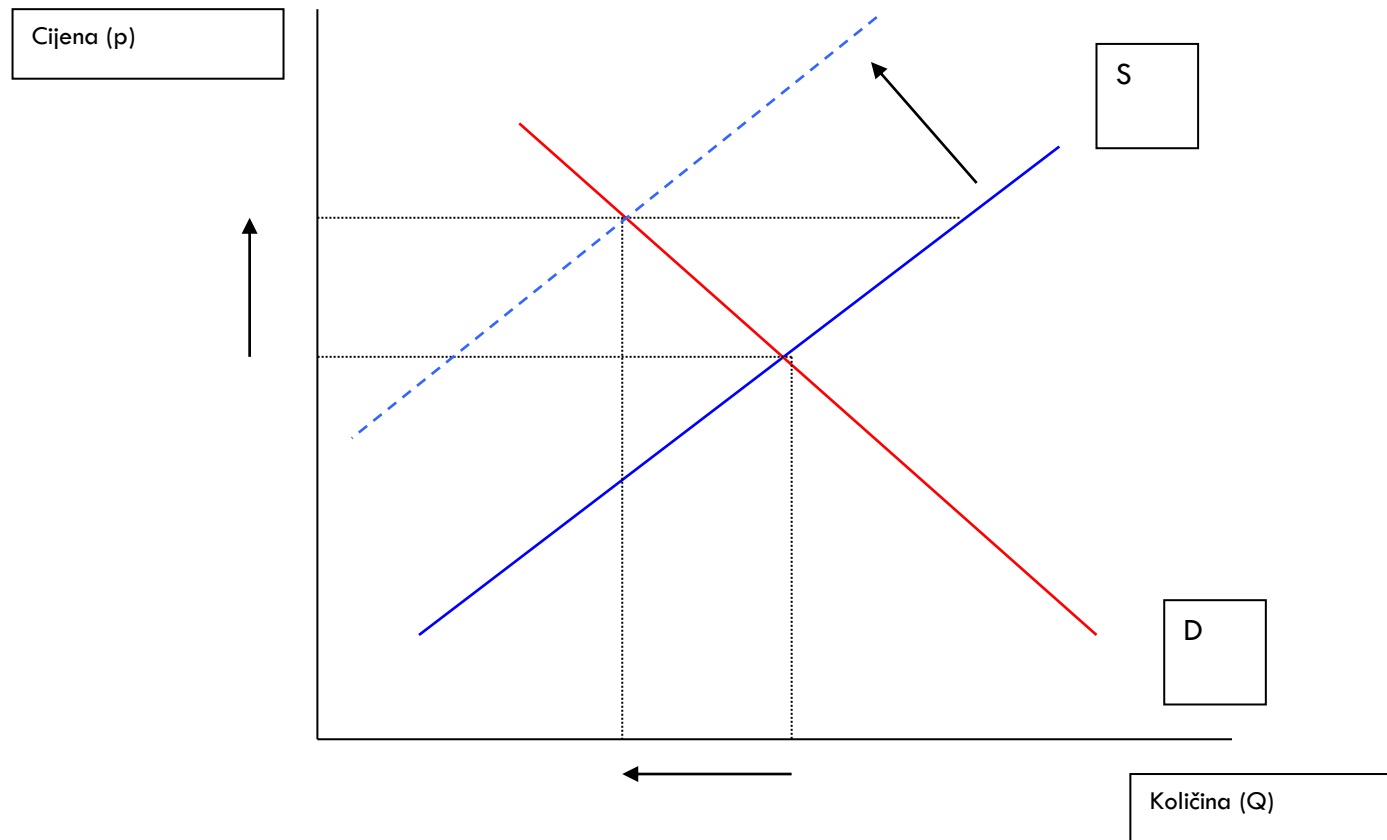
- Velike metropolske regije
- Policentrične urbane regije
- Posredničke industrijske regije
- Turističke regije

Gubitnici

- Stari industrijski centri
- Mali gradovi
- Ruralna područja

Stara ekonomija

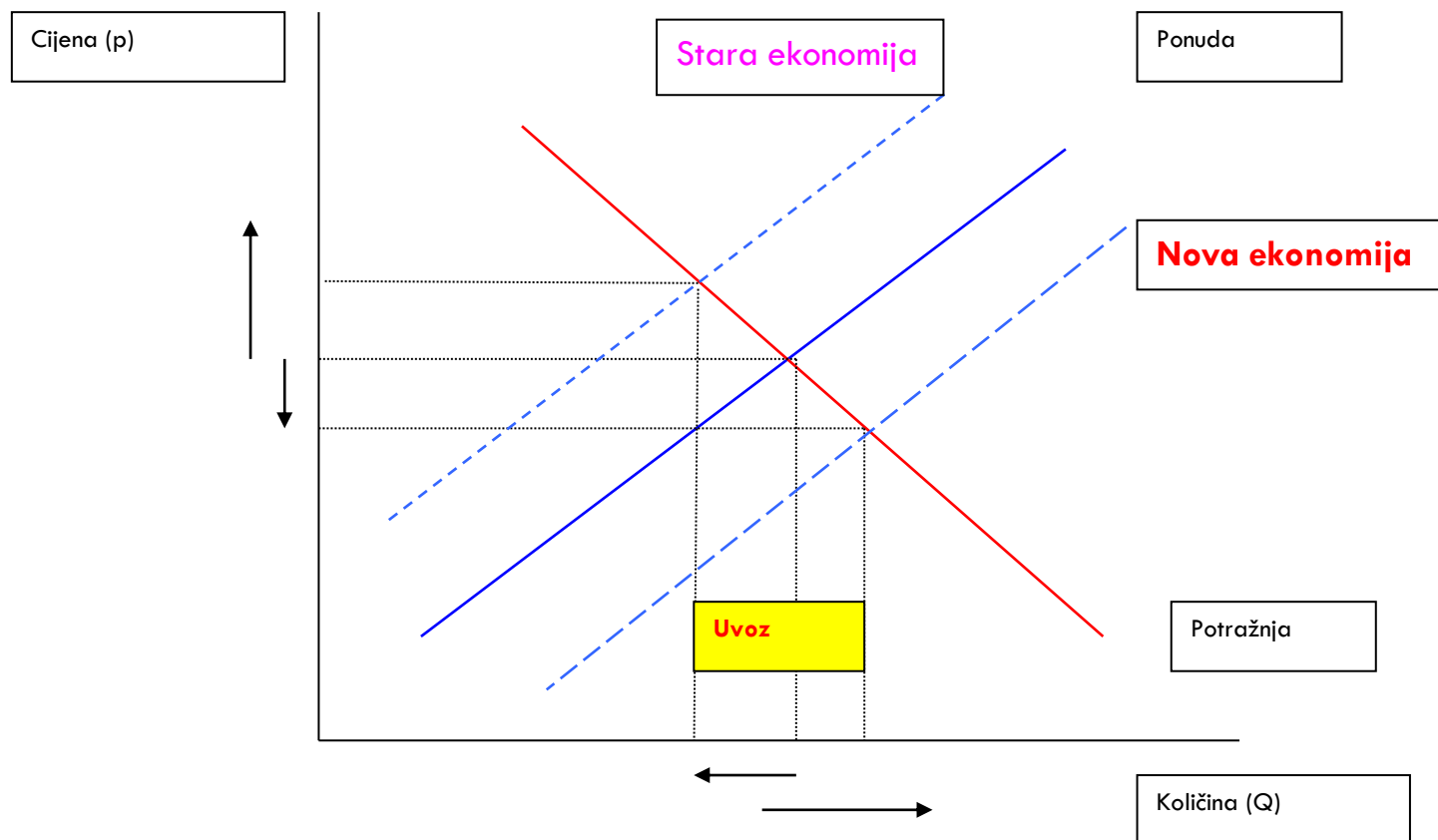
26

Lokalni ekonomski razvoj

Nova ekonomija

27

Lokalni ekonomski razvoj

3. Neučinkovitost tradicionalnih razvojnih strategija

28

- Tradicionalne razvojne strategije se koprcaju u tom novom, heterogenom kontekstu
- Ključne karakteristike tradicionalnih razvojnih strategija jesu:
 - ▣ Sektorski a ne teritorijalni pristup
 - ▣ Top-down radije nego kombinirani ili bottom-up pristup
 - ▣ Fokus na velike infrastrukturne i industrijske projekte
 - ▣ Financijska pomoć, poticaji i subvencije kao ključni elementi strategije
- Ti elementi su previše rigidni za suvremeni dinamični kontekst

SLABI MOĆ CENTRALNE DRŽAVE

29

- **MOBILNOST KAPITALA** – ugrožena nacionalna regulativa
- **DEREGULACIJA I INTERNACIONALIZACIJA** - cirkularno se potiču – jača internacionalni aspekt
- **MONETARNA POLITIKA GUBI AUTONOMIJU** – manja moć utjecaja na domaće realne agregate
- **SMANJENJE MOĆI DRŽAVE UPUĆUJE IH NA MEĐUNARODNU MAKROEKONOMSKU KOORDINACIJU** – nadnacionalne integracije

Regionalni razvoj i klasični instrumenti ekonomske politike centralne vlasti

1. **Fiskalna politika** – proračun centralne države
2. **Monetarna politika** – kamata, stopa obvezne rezerve, tečaj,
3. **Vanjskotrgovinska politika** – carine, kvote
4. **Kapitalni račun i platna bilanca** – liberalizacija tekućeg računa i kapitalnog računa
5. **Politika dohodaka i dividendi** – odnos dohotka od rada i dohotka od kapitala

4. LER – održiva alternativa

31

- LER (bottom-up) može podržati teritorijalni razvoj u kontekstu globalizacije i lokalizacije jer uključuje:
 - ▣ Teritorijalni pristup
 - ▣ Integrirani pristup
 - ▣ Fokus na upravljanje
 - ▣ Naglasak na održivost i generacijsku prihvatljivost
- Kreiranje mogućnosti rasta lokalnih ekonomskih potencijala i održive zaposlenosti te rad na kreiranju lokalno primjerenih strategija u suradnji lokalnih, regionalnih, nacionalnih i međunarodnih aktera

Definicija LER-a

32

- Lokalni **participativni razvojni proces** na zadanom teritoriju
- Poticanje **partnerstva** između aktera lokalnog privatnog i javnog sektora
- Omogućava **zajedničko kreiranje i provedbu zajedničke razvojne strategije** koja koristi lokalne resurse i konkurentske prednosti
- Cilj je **poticanje ekonomske aktivnosti i kreiranje prihvatljivih radnih mjesta**

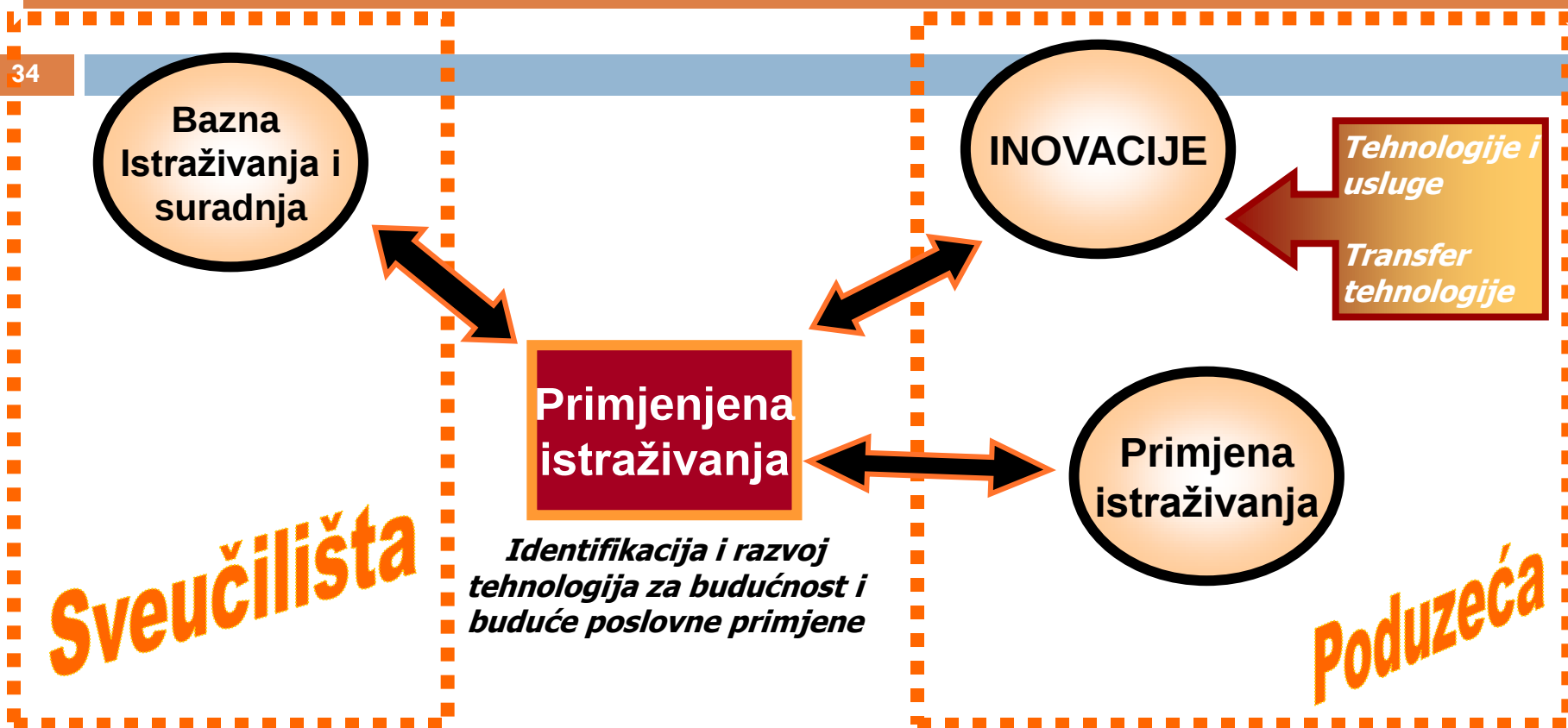
Lokalne zajednice moraju više kontrolirati svoje ekonomije

33

- Razvoj lokalni resursi u kombinaciji s globalnim znanjem i tržištem - “nova ekonomija”**
- Presudna uloga znanja, invencije i inovacije**
- Lokalna rješenja mogu biti i rješenje nacionalnih problema**

Ekonomija znanja

34

Razvoj poslovanja ovisi o znanstveno-tehnološkom razvoju

Grad – motor nacionalnog razvoja

35

- Trgovina se događa u gradu (i njegovoj regiji) a ne u državi
- Nacionalna politika je neprikladna za rješavanje regionalnih nejednakosti u zemlji
- Nacionalnim vladama je bolje da napuste polje ekonomske politike gradova
 - ▣ Lokalne vlade znaju bolje što treba i kako!

Pet sila koje transformiraju grad i regiju

36

1. Rast gradskog tržišta za “uvoznu” robu
2. Uvećanje broja i vrste radnih mjesta u gradu koji “zamjenjuje” uvoz
3. Seljenje gradskih postrojenja u neurbane lokacije
4. Nova upotreba tehnologije da bi se uvećala ruralna proizvodnja i produktivnost
5. Rast gradskog kapitala

Gdje započinje razvoj?

37

- **Lokalna konkurentnost:**
 - **Sposobnost zamjene “uvoza”**
 - **Sposobnost inovacije i invencije**
- Dohodak u gradu (regiji) može rasti samo ako se proizvodi više od vlastitih potreba i “izvozi” u druge regije

Struktura izvoza i uvoza RH

38

	Izvoz		Uvoz	
Zemlje	2000	I-X 2010	2000	I-X 2010
Austrija	6,6	5,3	6,7	4,7
BiH	11,2	11,4	1,0	3,0
Italija	22,3	18,9	16,6	14,5
Njemačka	14,2	10,5	16,5	12,6
Rusija	1,3	1,9	8,6	9,1
Slovenija	10,8	7,7	7,9	5,9
Kina	0,1	0,3	1,1	7,2
SAD	2,0	2,5	3,0	2,2
Srbija	...	3,8	...	1,5

Hvala na pozornosti!

39

Pitanja?